

Transnacionalinė etnifikacija: reteritorializuota kilmė ir „kosmopolitizmas su šaknimis“ imigrantų identiteto strategijose ir praktikose

VYTIS ČIUBRINSKAS

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinės antropologijos centras, Donelaičio g. 52, LT-44248 Kaunas

El. paštas: v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Šiuolaikiniuose tarptautinę migraciją nagrinėjančiuose antropologiniuose tyrimuose vyraujanti *transnacionalizmo* paradigma iškelia kitus tiriamuosius požiūrius, pavyzdžiui, *identiteto politiką* ir *identiteto praktikas*, pritaikytinus naujausiems globaliems žmonių iš(si)vietinimo bei į(si)vietinimo srutams tyrinėti.

Straipsnyje *identiteto politiką* ir kai kurias gretutines analitines kategorijas siekiama panaudoti kaip tiriamąją perspektyvą taikant ją *etnifikacijai* – etninio dėmens sureikšminimui – bei *kosmopolitizmui su šaknimis* (*rooted cosmopolitanism*) atpažinti tarptautinės migracijos kontekste.

Remiantis minėta perspektyva bei autoriaus JAV atliktų antropologinių lauko tyrimų duomenimis*, išskiriamos transnacionalinio identiteto kaip migracijos nulemtos identiteto praktikos, pasireiškiančios konkrečios reteritorializacijos, kultūrinio paveldo, genealogijos, bet labiausiai – etninio dėmens suaktualinimu.

Laikomės minties, kad etnifikacija yra viena pamatinių imigrantų identiteto strategijų. Jai patekus į šiuolaikinį, globalų, išteritorintą pasaulį be šaknų, kuriame vyrauja pliuralizmas ir daugiakultūriškumas, iškyla etniškumo praktikų legitimacijos ir pačios etnifikacijos santykio su daugiaetniniais ar transetniniais saitais bei iš to kylanti kosmopolitizmo problema. Šiame straipsnyje etnifikacijos kategoriją siekiama aptarti kaip galimą tiriamąją perspektyvą migracijos paveikto, fragmentuoto, identiteto konfigūracijoms nustatyti.

Raktažodžiai: transnacionalizmas, etnifikacija, identiteto politika, kilmė, įsišaknijimas, kosmopolitizmas

ĮVADAS: TRANSNACIONALIZMAS KAIP GLOBALIOS MODERNYBĖS IR NACIONALINĖS VALSTYBĖS FRAGMENTACIJA

Transnacionalizmas suprantamas kaip dėl globalizacijos pakitęs valstybių sienų peržengiamumas, kaip „dvigubos sąmonės“ būseną (Vertovec 2009), kaip „naujas socialinis laukas“ ir „tinklų tinklas“ (Glick-Schiller et al. 1992), kaip supertinklaveika – daugialypių ryšių ir sąveikų zona ir galiausiai kaip dvigubas ar daugybinis lojalumas (Vertovec 2009). Transnacionalizmo perspektyvoje nacionalinės valstybės tampa globaliomis vietomis, tačiau jos ir toliau apibrėžinėja, kuris (žmogus) yra kieno (valstybės / nacijos) elementas (Olwig 2003). Iš čia ir

* Straipsnis parengtas vykdant LMT finansuojamą projektą „Globalizacijos (transnacionalizmo) poveikis valstybinio ir tautinio tapatumo fragmentacijai“ (sut. Nr. VAT-41/2012).

kyla problema, nes kitas nebūdamas elementu pradedamas laikyti radikaliai kitokiu (ten pat), ypač jei jis imigrantas, atvykęs iš „kokybiškai“ kitokios vietos ir todėl „radikaliai kultūriškai kitoks“, be to, praradęs savo naciją (ten pat). Taigi valstybės vykdo imigrantų kategorizavimą – suskirsto į tam tikras dažniausiai etnokultūriškai apibrėžiamas kategorijas, kurios tampa atskaitos tašku vykdant įvairias etnopolitikas.

Kita vertus, globalizacija kaip globali modernybė nesuvokiama ne tik be lokalumo aspekto, bet ir be fragmentacijos, kurios viena iš formų – nacionalinės valstybės fragmentacija. Be įteisintos tvarkos, arba disciplinos, ne tik kontroliuojančios normatyvinį diskursą, bet ir nustatančios jo ribas, anot Jonathano Friedmano (2002), vyksta dar trys procesai: nacionalinės valstybės regionalizacija, „sučiabuvinimas“ ir etnifikacija. Į pastarąjį procesą sutelksime pagrindinį dėmesį, nes ši fragmentacija vyksta tiek valstybės viduje – per daugiakultūriškumą, tiek ir išorėje – per transnacionalizmą.

DAUGIAKULTŪRIŠKUMAS IR TRANSNACIONALIZMAS

Politinėje antropologijoje bene taikliausiai daugiakultūriškumą apibūdina Christianas Gordanas, teigdamas, kad tai yra ne tik kultūrinė įvairovė, bet „politiškai tvarkoma kultūrinė įvairovė“ (2011: 61–63). Will Kimlicka pabrėžia, kad tai – „visuomeninių institucijų tinklo kūrimo ir palaikymo klausimas“ (2001: 159). Sunera Thobani daugiakultūriškumą įvardija kaip „subendrinančią jėgą“, talpų rėmą, kuris vyrauja viešojoje sferoje aptariant skirtybes (2005) ir kuris Vakaruose ir vis dažniau likusioje pasaulio dalyje tampa, pasak Gerdo Baumanno, vyraujančiu diskursu (Baumann 1997). Tad toks daugiakultūriškumas yra paremtas „valstybės galia, įtvirtinančia bendruomenes kaip pavienes „rasines“, „etnines“, „kultūrines“ grupes, kurios egzistuoja jos teritorijoje, tačiau nepatenka į tautos sudėtį tautiškumo ir tautinio identiteto prasme“ (Thobani 2005: 259–260). Todėl mažumų ar veikiau – imigrantų ir kitų grupių siekiai priimti tokį daugiakultūriškumą tam, kad jie būtų įtraukti į tautiškumo struktūrą, gali baigtis jų marginalizacija ar netgi rasistiniu vyraujančios visuomenės dalies atsaku.

Transnacionalizmas savo ruožtu irgi turi tam tikros „subendrinančios“ galios, nes, skirtingai nei emigracija ar imigracija, pabrėžia saitus, peržengiančius dviejų ar daugiau valstybių sienas, tačiau kaip ir daugiakultūriškumas kelia iššūkį spręsti identiteto kaip sociokultūrinio apibrėžimo ir pasirinkimo klausimą – kam tu priklausai, nes atsiveria galimybės save susieti su dviem šalimis, identifikuotis su viena iš jų ar iš viso tapti pasaulio dalimi – kosmopolitu. Apskritai kosmopolitizmo aspektas yra neatsiejamas nuo transnacionalizmo kaip „dvigubos sąmonės“ (Vertovec 2009) klausimo, kai masinės migracijos eros paliesti žmonės priversti spręsti dilemą, kas jie tokie dabar? Kilmės ir šaknų klausimas dažnai jiems nėra paskutinėje vietoje.

TRANSNACIONALIZMAS IR KOSMOPOLITIZMAS IŠ APAČIOS

Anot Stuardo Hallo, transnacionalizmas yra tarsi kosmopolitizmas „iš apačios“, nes žmonės turi išmokti gyventi dviejose šalyse, kalbėti nauja kalba ir išgyventi naujoje, dažnai ne pasirinktoje, o išlikimo nulemtose vietoje (Hall, Werbner 2008: 345–347). Jie turi įgyti kosmopolitinių prisitaikymo ir inovacinių gebėjimų, kurių reikalauja darbdavys. Be to, jie dažnai sukasi ir kitokiose – nelegaliose, juodose, nedokumentuotose (darbo) – rinkose. Tampa svarbu, kas jie dabar ir kam priklauso; kokia jų pozicija santykyje su vietomis, kuriose jie save mato, ir su vietomis, iš kurių jie atvyko, ir kokią reikšmę jie suteikia išvietinimo patirčiai ir patiems sau (ten pat). Tai kuria „dvigubą sąmonę“, tam tikrą hibridiškumą įveikiant įtampą

tarpo asimiliacijos į naują terpę ir nesiintegravimo, užsidarymo savo tradicijoje. Pastaruoju atveju skirtumai yra politizuojami, o atsisakymas keistis (integruotis) tampa tam tikra kultūrinio fundamentalizmo forma, gerai pažįstama „ilgų distancijų nacionalizmu“ pasižyminčiai politinei diasporai (Glick-Schiller 2001). Priešingas kraštutinis – homogenizacija iš viršaus, kuri skatina asimiliaciją su nauja aplinka, diktuojančia savo skirtumų darymo politiką. Tarpinį variantą S. Hallas vadina „kosmopolitizmu iš apačios“ (Hall, Werbner 2008: 348), kiti autoriai – „išsknintu kosmopolitizmu“ (Hollinger 1995). Mes bandytume tai įvardyti kaip transnacionalinį identitetą, kuris kuriamas per etnifikaciją.

ETNIFIKACIJA – FRAGMENTUOTO / TRANSNACIONALINIO IDENTITETO IR ETNINIŲ TINKLŲ MOBILIZAVIMAS

Mūsų atveju etnifikacija gali būti suprasta kaip nuoseklus globalizacijos procesas (Friedman 2004) ir, priešingai, negu mano A. Appadurai (1996), apima fragmentaciją ir skirtumų su-reikšminimą (Lofgren 1998). Pagal J. Friedmaną, globali perspektyva numato kultūrinį vadavimąsi iš hegemonizuojančios valstybės galios, pasireiškiantį čiabuvių, migrantų, seksualinių mažumų ir kt. kultūrinėmis politikomis, kurios, anot antropologo, iš esmės yra skirtumų politikos ir pripažinimo reikalavimai. Nacionalinių valstybių silpnėjimas lėmė fragmentaciją ir logaritmą kultūrinių politikų augimą, o šiuolaikinės migracijos formos yra sietinos su etnifikacijos procesu, kurio yra du pagrindiniai pavidalai: integracija / asimiliacija, kurioje vis tiek lieka „tam tikri įvykiai ir progos, žyminčios specifinį identitetą“, ir enklavizacija, kai „alternatyvūs pasauliai yra sukonstruojami ir palaikomi etninėmis praktikomis ir transnacionaliai“ (Friedman 2004: 85). Pagal J. Friedmaną, etnifikacija kelia konfliktus šiuolaikinėse valstybėse, nes ji skatina daugelyje visuomenių vyraujančioms organizacijoms alternatyvių formų atsiradimą, kurios siekia pripažinimo ir veikia kaip „pripažinimo tinklai“. Tai vyksta tiek iš vidaus, tiek ir iš išorės, nes, kaip minėta, valstybė (multikultūrinė) kategorizuoja ir įstruktūrina etniškumą, padaro jį normatyvinio identiteto formos (plg. Čiubrinskas 2011). Imigrantai, kaip bet kuri kita etninė ar kultūrinė mažuma, paprastai pasitelkia savo kultūrą, ja paremtuose diskursuose bei tinkluose siekdami įteisinti ir įvietinti realų grupės pripažinimą. Tokie tinklai ir organizacijos galėtų būti laikomi „jos narių įsivaizduojamomis, kultūra paremtomis korporacinėmis grupėmis, kurios dažnai ištis įgyja institucinę išraišką asociacijų, brolijų, klubų, komitetų pavidalu ir veikia kaip atsvara vyraujančiai primestai visuomenei organizacijai“ (Giordano 2011).

Tokie „pripažinimo tinklai“ yra susiję su vieša vyraujančios visuomenės dalies kultūra. Šioji dėl savo politinių sprendimų pilietybės klausimu ir / arba daugiakultūriškumo strategijų naudoja etninę politiką ir gali gana lengvai etnifikuoti tokias socialines grupes ir sociokultūrinius tinklus, kurie nepriklauso vyraujančiai visuomenės daliai. Tai taip pat gali paskatinti jau vykstantį etnifikacijos procesą, pvz., *diasporos nacionalistų* atveju etninė kilmė ar etninė tauta tampa centrine ašimi jų pripažinimo strategijose ir identiteto politikoje.

ETNIFIKACIJA KAIP IDENTITETO POLITIKA: VIETOS (TĖVYNIŠKUMO) IR KILMĖS (ĮSIŠAKNIJIMO) SUREIKŠMINIMAS

Etnifikacija taip pat gali būti aštri reakcija į globalią homogenizaciją ar lokalią, atskiroje šalyje vykstančią (pvz., *melting pot*), politiką. Tai gali pasireikšti gynybiniu užsidarymu savo esencialistiniuose identitetuose, normatyviniu „savo autentiškos kultūros“ išsaugojimu, kuri naudojama kaip skydas naujųjų imigrantų bangoms atremti. Savo ruožtu dalis imigrantų paprastai

nepaklūsta hibridizuojančiai priimančiųjų šalių nacionalinio identiteto politikai ir siekia palaikyti bei įtvirtinti savąjį etnokultūrinį savitumą, pvz., taikant „išsiskaidymo“, „autentiškos kultūros tęstinumo“ ir kt. strategijas bei identiteto politiką. Neatsitiktinai etniškumas naudojamas kaip pagrindinė „statybinė medžiaga“ (Castells 2006) marginalizuotos, ypač imigrantų, grupės identitetui konstruoti ir plėtoti. Vyraujanti visuomenės dalis irgi gali naudotis ta pačia „medžiaga“ nacionalinio identiteto politikai – nuo etninių kultūrinių skirtumų įtvirtinimo iki „etninių kvartalų“ (Giordano 2011) ar panašių anklavų pateisinimo. Taigi tam tikros grupės savito identiteto politika tampa užginčijama ne tik vyraujančios visuomenės, bet ir kitų grupių socialiniais ir simboliniais ištekliais.

„Užginčijamai“ migrantų ir kitaip išjudintų, deteritorializuotų, žmonių identiteto mobilizacijai, jų identiteto politikai svarbesnis tampa vietos „įgalinimas“ – įsitvirtinimas ir prisirišimas prie teritorijos. Tą pažymi Akhilas Gupta ir Jamesas Fergusonas (1992: 10–11) ir įvardija kaip poreikį reteritorializuotis. Atmintinos vietos (tėvynės, gimtinės ir pan.) kaip tikros arba įsivaizduojamos tampa simboliškais diasporų jungtimis. Šia prasme taiklūs A. Gupta ir J. Fergusonas, sakydami, kad „įsivaizduojamos bendruomenės tampa matomos per tai, kaip žmonės save saisto su įsivaizduojamomis vietomis, nes „išvietintos tautos“ telkiasi apie atsimenamą ar įsivaizduojamą tėviškes / gimtines, vietas ar bendruomenes tokia pasaulyje, kuris, rodos, vis labiau neigia šių tvirtai teritorializuotų inkarų tikrumą“ (ten pat).

Žodžiu, nepaisant to, kad identitetas šiuolaikiniame išteritorintame ir be šaknų pasaulyje atrodo esąs vis mažiau fiksuotas, tai nereiškia, kad žmonės, pvz., migrantai, tampa monadomis. Išties veikia priešingi, už deteritorializaciją ne mažiau svarbūs reteritorializaciniai procesai (ten pat: 10, 20). Žmonės siekia (bent jau įsivaizduojamo) įsivietinimo per kultūriškai ir etniškai fiksuotas vietas, kurios tampa ideologinėmis ir moralinėmis nuostatomis, inspiruojančiomis „bendrų šaknų“ ir „tėvyniškumo“ mobilizaciją. Pažymėtina dar ir tai, kad ryšys su sena vieta – namų šalimi yra habituales ir emocinis, o su nauja – imigracine – vieta, perfrazuojant E. Durkheimą, sukuriamas organinis ryšys vietoj mechaninio, daug racionalus, ir jam reikia daugiau pastangų, nes būtina sukurti sugebėjimą priklausyti. Todėl, anot Ch. Krohn-Hanseno, „milijonai žmonių, palikusių savo tėviškes, natūralizuoja, esencializuoja ir reteritorializuoja savo istorijas, kultūras ir identitetą. Giminytės ir dirvos sąvokos yra svarbios, jos formuoja priklausymo pasauliui srautų formą. Teritorializuota palikuonytė yra raktinė mūsų epochos kategorija“ (2003: 86).

Masinis transnacionalizmas išsaisto lojalumą atskiroms valstybėms, bet neišsaisto šaknų, bent jau poreikio kurti istorijas apie šaknis ir taip daryti politines praktikas bei (re)teritorializuoti kilmę iki pat „tėvyniškumo“. Pastarasis identiteto resursas gali būti „atkovojamas“ ketvirtos ar penktos kartos imigrantų palikuonių pasinaudojant giminytės, vietos istorijos, kultūrinio paveldo svertais, bet dažniausiai jis pasireiškia tiesiog etnopraktikomis.

ETNOPRAKTIKOS: PRISKIRTINĖS IR KOMODIFIKUOTOS / BRIKOLIAŽINĖS

Kaip vyksta imigrantų etniškumo strategijų suaktyvinimas lietuvių migracijos į JAV kontekstuose, teko gvildinti atskirai (Čiubrinskas 2004), čia tik pridursime, kad, pavyzdžiui, akultūruotos į vyraujančią kultūrą diasporos etnifikuojasi prisitaikydamos prie didžiosios visuomenės kaip etninė kultūrinė mažuma, nes, kaip taikliai pažymi Orvaras Lofgrenas (1998), JAV „skirtumai yra paverčiami vyraujančios visuomenės bruožu“ (*differences are mainstreamed*).

Apskritai diasporos manipuliuoja savo skirtumais dideliame diapazone – nuo inkultūruoto, „priskirtinio etniškumo“ kaip „nekintamo“ susisaistymo su tėvyne (protėvių žeme)

iki brikoliažinių – „pasidaryk pats“ etnopraktikų, kai „mėgaujamasi etniškumą ragauti“ kaip patiekalą.

Mūsų tyrimai rodo, kad, pvz., gimusiems Amerikoje, etniškumas yra slankus ir svyruojantis dalykas, kuris gali būti nuolat palaikomas kaip aktualus diskursas (pvz., domėjimasis šeimos ir giminės kilme), dažnai yra glaudžiai susijęs su noru surasti etnines šaknis ir kuris neretai baigiasi etninėmis piligriminėmis kelionėmis į tėvų ar „protėvių žemę“ (Čiubrinskas 2004).

Šia prasme etniškumas praktikuojamas kaip inkultūruotas, „priskirtinis identitetas“, kaip susisaistymu su tėvyne (protėvių žeme) pasižymintis tėvyninis nacionalizmas (ten pat), kuris vis retesnis šiandieninėje „postetninėje“ (Hollinger 1995) Amerikos tikrovėje. Daugiau praktikuojamos brikoliažinės etnopraktikos, „socializuojamasi“ etniniuose festivaliuose, kur puošiama aplinka ir eksponuojami „etniniai“ artefaktai, skamba etninė muzika ir vyksta šokiai, ragaujami etniniai patiekalai, renkamosi į susitikimus etniniuose klubuose. Etniškai įprasmingi daiktai paverčiami moderniais naratyvais ir vyraujančiomis kultūros prekėmis, tad faktiškai atitinka amerikietiško kultūrinio pliuralizmo ir daugiakultūriškumo standartus. Kartu toks *kultūrinis brikoliažas* (Čiubrinskas 2005) yra sukurtas iš išsaugotų bei perimtų elementų ir toliau kuriamas naujai interpretuojant tautinės / etninės kultūros formas, kurios atitinka ir prisitaiko prie JAV valstybės vykdomos nacionalinio identiteto politikos.

Pridurtume, kad etnopraktikose nė kiek ne mažiau svarbu, kas sukuriama naujojoje šalyje, ir kaip „transplantuoti“ elementai „pridaiginami“ naujojoje dirvoje. Kaip taikliai pažymi lietuviško paveldo JAV tyrėja Audronė Škiudaitė, grupės etnis paveldas JAV yra ganėtinai reikšmingas savo kilme besidomintiems amerikiečiams, tačiau etnis paveldas ar palikimas čia dažniausiai suprantami kaip tai, kas buvo atsigabenta į Ameriką, ir tai, kas tos etninės grupės buvo joje sukurta ar pasiekta (Škiudaitė 2006), o juk tai ir yra „šaknų“ ieškančiojo ir vietinio įsipavidalinimo, t. y. reteritorializuoti kilmę, siekiančiojo identiteto pagrindinis resursas. Davidas Hollingeris nūdienos identiteto procesus Amerikoje apibūdina kaip postetninius, tačiau „jautresnius šaknims“ (Hollinger 2005). „Jautrumo šaknims“ iniciatyvos gali tapti identiteto politikos pavyzdžiais, kai „etninės šaknys“ performuojamos į „išskančiąją regionalizmą“ ir tampa primygtiniu bandymu *atsiimti savo kultūrą, savąjį kultūrinį paveldą* kitų, santykinai kiek anksčiau į(si)šaknijusių, etninių grupių ir kultūrų atžvilgiu. Tačiau aptinkami ir priešingi – etninę kilmę niveliuojantys bei etnomišrumą palaikantys veiksmai.

MULTIETNINIAI ALJANSAI IR KOSMOPOLITINIS ETNIŠKUMAS

Naujausi 2013 m. tyrimai Čikagoje rodo, kad, pvz., tarp lietuvių imigrantų, viena vertus, vyksta etnine / nacionaline kilme grįsto identiteto niveliacija – vis labiau įsigali individualistinis kosmopolitinis profesinis identitetas, kuris remiasi individo pasiekimų tobulinimu, savirealizacija ir karjera, kita vertus – kreolizacija, kai identifikuojantis persiimama imigrantų iš Rytų Europos regiono bendra sociokultūrinė kilme ir jų pagrindu nusistovintais etniškai mišriais ryšiais. Tokia kreolizacija pasireiškia pasirenkant „grupės draugų“ gyvenimo stilių ir pragyvenimo būdą (*livelihood*), kurį iš esmės diktuoja imigrantų iš Rytų Europos užimama darbo niša ir gyvenamieji mikrorajonai Čikagoje. Imigrantai iš Lietuvos aktyviai bendrauja ir kuria socialinius bei ekonominius tinklus su imigrantais iš kitų postsocialistinių šalių, su kuriais juos sieja rusų kalbos mokėjimas, bendra istorija, patirtis, gyvenimo stilius, požiūris į laisvalaikio organizavimą (Kripienė 2012). Tokių „subendrinančių galių“ turinčių ryšių palaikymas tarp rytų europiečių yra gretintinas su Baumanno aprašytu pietų azijiečių multietniniu aljansu Londone (Baumann 1997).

Kita vertus, per imigrantų identifikavimąsi su imigrantiniu euroamerikietišku vyks-ta ne tik tam tikra asimiliacija su platesne Amerikos visuomene, pasižyminčia amerikani-zuojančia homogenizacija *once in America be American*, paveldėta iš *melting pot* ideologijos klestėjimo laikų, bet ir akivaizdus imigrantinio jaunimo sukosmopolitėjimas. Ypač tai ma-tyti ne įprastinio kosmopolitizmo, pasireiškiančio universalialia – globalia morale ar pabrėžti-ne tolerancija kultūriniam skirtumams, o kosmopolitinių sociabilumo praktikų (*sociability practices*) atveju (Glick-Schiller et al. 2011: 401): kai kurios migrantų kultūrinių skirtumų ypatybės, anksčiau kategorizuojamos kaip priskirtinės tai ar kitai kultūrai (daugiakultūrišku-mo kontekste), tampa vertingu kosmopolitinio miesto resursu (ten pat). Tokiu mūsų tyrimo pavyzdžiu būtų etninių kultūrų festivalis Čikagoje, kai praktikuojamos nebe etninės, o bri-koliažinės etnokultūrinės praktikos. Šia komodifikuotą etnokultūrinių praktikų naudojimo prasme taikytina Davido Hollingerio išplėtota šaknis turinčio kosmopolitizmo (*rooted cos-mopolitanism*) sąvoka. Anot Pninos Werbner (2008: 15), šalia kosmopolitinio etniškumo (*cos-mopolitan ethnicity*) ši sąvoka visapusiškiau bei subtiliau atskleidžia kosmopolitizmo prasmę nei klasikinis Švietimo epochoje atsiradęs kosmopolitizmas, kurio akcentas buvo „žmogaus teisės“, o ne „kultūrų teisės“ (Friedman 1997). XXI a. pradžios kosmopolitizmas rodo, kad „etninis įsišaknijimas nepaneigia atvirumo nei kultūriniam skirtumams, nei universalaus pilietinio sąmoningumo ir moralinės atsakomybės, peržengiančios jautrumą, vietininkišku-mui“ (Werbner 2008: 15).

Anthony Appiahas, kalbėdamas apie tokį „išaknintą“ kosmopolitizmą, teigia, kad „kos-mopolitai pradžioje yra moralinių ir emociškai reikšmingų bendruomenių (šeimų, etninių grupių) nariai, ilgainiui išplečiantys tolerancijos ir atvirumo pasauliui, moralinės atsakomy-bės už kitą ribas ir taip peržengiantys etninius skirtumus“ (2008: 15). Taip atveriamas kelias į šakninį kosmopolitizmą ir galima šnekėti apie migrantų translokalizuotos kilmės fenomeną (Krohn-Hansen 2003: 86) bei fragmentuotą identitetą, kai „nebematoma“ nei išėitinė (kilmės šalies), nei gyvenamoji (imigracinės šalies) valstybė.

IŠVADOS

Transnacionalizmas kaip migrantinio identiteto resursas ir mobilizavimas (identiteto po-litika) reiškiasi vietų įgalinimu – reteritorializacija, kilmės, atminties vietų, paveldo, tėvyniš-kumo, diasporinio nacionalizmo konstravimu. Mūsų tyrimai rodo, kad šiandien daugiakul-tūrinėje Šiaurės Amerikoje iš dalies dėl JAV ir Kanados etnopolitikos, XX a. antrojoje pusėje pasukusios nuo asimiliacijos link daugiakultūriškumo, itin populiarios giminystės šaknų ir etninės kilmės paieškos skatina atpažinimo ir įpaveldinimo iniciatyvas: šeimų genealogijų sudarymą, vietinių istorijų rašymą, etninio paveldo atmintinų vietų ir objektų išsaugojimą ar įamžinimą, taip pat šeimų suvažiavimų ir panašių su etnine kilmė susijusių veiklų orga-nizavimą.

Modernųjį etninį – kilmės identitetą apibūdina pasididžiavimo etniniu paveldu naraty-vai, nuolatos cirkuliuojantys viešajame diskurse. Toks *etnifikacinis* identiteto išteklius šian-dieninėje Amerikos įvairovėje – pasididžiavimas savąja praeitimi, o kartu ir senųjų imigrantų moralinėmis vertybėmis yra tarsi siekis išreikšti etninio identiteto galią, o kartu ir tikėtina instrumentinė paradigma fragmentuotoms migrantinio identiteto tapatybėms tirti.

Literatūra

1. Appadurai, A. 1996. *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
2. Appiah, A. 2008. "Responding to Rooted Cosmopolitanism: Patriots, Ethnics and the Public Good in Botswana", in *Anthropology and the New Cosmopolitanism*, eds. P. Werbner, R. Werbner. London: Berg.
3. Baumann, G. 1997. "Dominant and Demotic Discourses of Culture: Their Relevance to Multi-Ethnic Alliances", in *Debating Cultural Hybridity. Multi-Cultural Identities and Politics of Anti-racism*, eds. P. Werbner, T. Modood. London & New Jersey: Zed Books, 209–225.
4. Castells, M. 2006. *Tapatybės galia*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
5. Čiubrinskas, V. 2004. "Identity and Heritage of Lithuanian-Americans from an Anthropological Perspective", in *Communicating Cultures*, eds. M. N. Craith, U. Kockel. Berlin: LIT Verlag, 68–82.
6. Čiubrinskas, V. 2005. „Transnacionalinis identitetas ir paveldas: lietuviškumas diasporoje“, *Sociologija. Mintis ir Veiksmas* 2: 41–54.
7. Čiubrinskas, V. 2011. „Identitetas ir identiteto politika: antropologinės dimensijos tiriant nacionalinių ir transnacionalinių sąsajų“, in *Lietuviškasis identitetas šiuolaikinės emigracijos kontekstuose*, sud. V. Čiubrinskas. Kaunas: VDU leidykla, 13–28.
8. Friedman, J. 1997. "Global Crises, the Struggle for Cultural Identity and Intellectual Porkbarrelling: Cosmopolitans Versus Locals, Ethnics and Nationals in an Era of De-Hegemonisation", in *Debating Cultural Hybridity. Multi-cultural Identities and the Politics of Anti-racism*, eds. P. Werbner, T. Modood. London: Zed Books, 70–89.
9. Friedman, J. 2002. "Transnationalization, Socio-political Disorder, and Ethnification as Expressions of Declining Global Hegemony", in *The Anthropology of Politics. A Reader in Ethnography, Theory and Critique*, ed. J. Vincent. Blackwell Pub., 285–300.
10. Friedman, J. 2004. "Globalization, Transnationalization, and Migration; Ideologies and Realities of Global Transformation", in *Worlds on the Move. Globalization, Migration and Cultural Security*, eds. J. Friedman, S. Randeria. London: I. B. Tauris, 63–90.
11. Giordano, C. 2011. "Investigating Migrations: From Diaspora Studies to Transnationalism", in *Lietuviškasis identitetas šiuolaikinės migracijos kontekstuose*, sud. V. Čiubrinskas. Kaunas: VDU leidykla, 59–70.
12. Glick Schiller, N.; Basch, L.; Blanc-Szanton, C. (eds.). 1992. *Towards a Transnational Perspective on Migration: Race, Class, Ethnicity and Nationalism Reconsidered*. New York: Academy of Sciences.
13. Glick Schiller, N.; Fouron, G. E. 2001. *Georges Woke Laughing. Long Distance Nationalism and the Search for Home*. Durham, London: Duke University Press.
14. Glick Schiller, N. Et al. 2011. "Defining Cosmopolitan Sociability in a Transnational Age. An Introduction", *Ethnic and Racial Studies* 34(3): 399–418.
15. Gupta, A.; Ferguson J. 1992. "Beyond 'Culture': Space, Identity, and the Politics of Difference", *Cultural Anthropology* 7(1): 6–23.
16. Hall, S.; Werbner, P. 2008. "Cosmopolitanism, Globalisation and Diaspora", in *Anthropology and the New Cosmopolitanism*, ed. P. Werbner. London: Sage, 345–360.
17. Hollinger, D. 1995. *Postethnic America: Beyond Multiculturalism*. New York: Basic Books.
18. Kimlicka, W. 2001. *Politics in the Vernacular. Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship*. Oxford, New York: Oxford University Press.
19. Kripienė, I. 2012. *Identitetų konstravimas transnacionalinėje migracijoje: šiuolaikiniai imigrantai iš Lietuvos Jungtinėse Amerikos Valstijose*. Socialinių mokslų daktaro disertacija. Kaunas: VDU leidykla.
20. Krohn-Hansen, Ch. 2003, "Into Our Time: The Anthropology of Political Life in the Era of Globalisation", in *Globalization. Studies in Anthropology*, ed. T. H. Eriksen. London: Pluto Press, 78–98.
21. Lofgren, O. 1998. "Consuming America: Ethnicity and National Identity in the Marketplace", in *After Consensus. Critical Challenge and Social Change in America*, eds. H. Lofgren, A. Shima. Goteborg: Gotheborg University Press, 41–61.
22. Olwig, K. F. 2003. "Global Places and Place Identities – Lessons from Carribean Research" , in *Globalization. Studies in Anthropology*, ed. T. H. Eriksen. London: Pluto Press, 58–77.
23. Škiudaitė, A. 2006. *Lietuvių pėdsakai Amerikoje*. Vilnius: JAV Lietuvių bendruomenės kultūros taryba.

24. Thobani, S. 2005. "Cultured Girls: Race, Multiculturalism and the Canadian State", in *Transnational Migration and the Politics of Identity*, ed. T. Meenakshi. London: Sage, 252–283.
25. Werbner, P. 2008. *Anthropology and the New Cosmopolitanism*. London: Berg.
26. Vertovec, S. 2009. *Transnationalism: Key Ideas*. London, New York: Routledge.

VYTIS ČIUBRINSKAS

Transnational ethnification: Re-territorialized descent and rooted cosmopolitanism in immigrant identity strategies and practices

Summary

The paradigm of transnationalism prevailing in current anthropological studies of international migration encourages other approaches applicable to address current global flows of human (dis)locations as well as re-territorializations. One of it – identity politics – as an analytical category, well elaborated by Friedman (2002, 2004), Glick-Schiller (2001, 2011), Vertovec (2009) from a migration perspective, is taken in this article as focal to understand migrant identity strategies and practices which draw on ethnic belonging.

It is argued that ethnic dimension is not only important to nation state as well as multicultural state ethnic policies but is crucial in immigrant politics of identity. Migration is associated with processes of ethnification where 'territorial in-rootedness' is maintained transnationally and re-territorialization of descent, heritage and homeland is enacted in transnational ethnification. Fieldwork research among East European and in particular Lithuanian immigrants in the USA is used to exemplify the configurations of current post-ethnic (Hollinger 1995) American ethnification which is quite often shaped as multiethnic *bricolage* and could be understood as rooted cosmopolitanism. It is believed that this is one of the promising ways in approaching contemporary migrant identity fragmentation.

Key words: transnationalism, ethnification, identity politics, rootedness, descent, cosmopolitanism